

Sveriges riksdag
Justitiekommittén
100 12 Stockholm

Yttrande över justitiekommitténs promemoria Förlängning av föreslagna tidsgränser för häktning

(Utskottets dnr 2113-2019/20)

Enligt utskottets förslag till ändring av regeringens proposition ska den längsta tid som en misstänkt får vara frihetsberövad som häktad fram till dess att åtal har väckts, vara nio månader i stället för sex månader (föreslagna 24 kap. 4 a § rättegångsbalken).

Utskottet synes dela regeringens bedömning att det bör införas en reglering i lag om en längsta tid som en misstänkt får vara frihetsberövad som häktad fram till dess att åtal har väckts. I remissen ställs nu frågan om den tiden ska vara sex eller nio månader. Jag noterar att utredningen övervägde särskilt om tidsgränsen skulle vara nio månader. Mot bakgrund av sin kartläggning av längden på häktningstiderna år 2015 föreslog utredningen en tidsgräns på sex månader med utgångspunkt i att en sådan tidsgräns skulle få ett större genomslag och leda till förbättringar för ett större antal häktade. JO, tillsammans med en klar majoritet av remissinstanserna, tillstyrkte förslaget under remissförfarandet av betänkandet.

Min utgångspunkt är naturligtvis att tidsgränsen bör vara så kort som möjligt utan att förutsättningarna för brottsutredningen eller lagföringen försämrats på ett väsentligt sätt. Häktning är en mycket ingripande åtgärd i den enskildes frihet och utgör en psykisk påfrestning för den enskilde. Även häktade som inte är belagda med restriktioner är i stor utsträckning isolerade med de risker det innebär (se JO:s beslut den 5 februari 2020, dnr O 7-2018, och Tema isolering av intagna i häkte, rapport från Opcat-enheten vid Riksdagens ombudsmän, 2020). Som lyfts fram under remissförfarandet av bl.a. JO blir tidsgränser ofta handlingsdirigerande, vilket i sin tur skapar ett effektivt incitament till bl.a. kortare ledtider.

Vad jag nu framhållit talar enligt min mening i det här fallet för den i propositionen föreslagna tidsgränsen på sex månader och att ett eventuellt behov av förlängning i det enskilda fallet får hanteras med tillämpning av den föreslagna ventilen om synnerliga skäl. Det synes också vara så att de argument som utskottet anför till

stöd för sitt förslag utgör sådana omständigheter som enligt propositionen kan vara synnerliga skäl för att överskrida sexmånadersfristen.

Vid bestämmandet av tidsgränsen måste också beaktas den kritik som återkommande förts fram från organ inom både Europarådet och FN om långa häktningstider. Sveriges internationella åtaganden talar alltså också för att den tidsgräns som föreslås i propositionen bör väljas.

Utskottet lyfter vidare frågan om utskottets förslag kan utgöra ett incitament för äldre kriminella att i ökad utsträckning utnyttja och förmå personer under 18 år att begå brott, men anför att det inte framkommit något som ger anledning att tro att det skulle bli fallet. Mot bakgrund av brottsutvecklingen kan det enligt min mening dock inte uteslutas att utskottets förslag kan medföra just ett sådant incitament. Den remitterade promemorian saknar emellertid en ordentlig analys av effekterna av förslaget i det avseendet. Jag ställer mig därför tveksam till att utskottets förslag genomförs utan att saken blivit ytterligare belyst.

Utskottet har lämnat en möjlighet att även i övrigt lämna synpunkter över förslaget om att införa tidsgränser för häktning. JO har som jag nämnt redan yttrat sig över utredningens förslag. Jag avstår därför från att lämna några ytterligare synpunkter. Jag kan dock upplysa om att JO i beslutet den 5 februari 2020 gjorde en framställning till regeringen om behovet av en översyn av häkteslagen för att stärka de intagnas rätt till gemensamhet respektive isoleringsbrytande åtgärder.

Inför upprättandet av detta yttrande har jag samrått med justitieombudsmannen Katarina Pahlsson, som har tillsyn över de allmänna domstolarna och Kriminalvården.